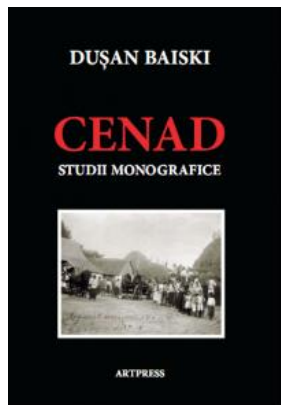

Cenad - Studii monografice

Cenad - Studii monografice

[1]

Cuvânt înainte
Sinteza de față este rodul dorinței mele de a cunoaște mai bine apa, aerul și pământul din Cenad. Apa din an, din bălțile de după ploaie, din vocuri, de la bara de la țigani, de la Pușul, din Mureșul cel intangibil al copilăriei mele. Aerul uscat și fierbinte al verii ori cel umed și rece al iernii, mirosind a flori de salcâm ori plăcintă cu dovleac, a frunze uscate ori tătăie. Praful și noroiul uliței din Satu Nou, frământate de copitele cailor, de cirezile de vite ori turmele de porci duse la pășcut. Și, desigur, nu în ultimul rând, de aici cunoaște pe cei care-și dorm acum somnul de veci în cimitirele știute ori neștiute ale Cenadului, ori de aiurea: români, sârbi, germani, maghiari, țigani, evrei, bulgari, turci etc. Este rodul mai multor ani de căutare prin zeci și zeci de cărți, prin jungla informațională numită Internet sau prin cele peste 45.000 de documente pe care le-am fotografiat la Inspectoratul Județean Timiș al Arhivelor Naționale, pentru a le studia acasă, în tihnă. Desigur, în speranța că în unele voi găsi și referiri la Cenad.

Da, câteva mii se referă și la Cenad, însă puține prezintă interes istoric. Câtă trudă pentru mai nimic, veți spune. Da, multe studii de acest gen se scriu din... alte studii. Însă am preferat să aduc ceva nou, de prea puțin cunoscut, ceva ce până nu demult era catalogat drept secret. Majoritatea documentelor oficiale din anii de dinaintea, din timpul ori de după cel de-al II-lea Război Mondial ale instituțiilor Jandarmeriei, Poliției de Frontieră, Văzii, Prefecturii, Plasei Sânnicolau Mare, ale Sfatului Raional și Comitetului Raional P.C.R. Sânnicolau Mare etc. au avut caracter secret și, ca atare, în funcție de gradul de confidențialitate și potrivit legislației românești în vigoare, devin publice după zeci de ani. Alte materiale din această carte sunt construite pe baza datelor din diferite studii, însă și aici am preferat să merg pe lucruri neștiute în primul rând de către românii. Tocmai fiindcă izvoarele sunt în altă limbă decât româna. Desigur, am încercat să evit, pe cât posibil, orice opinie personală vizavi de un aspect istoric sau altul, însă a trebuit să-mi asum și riscul de a fi acuzat de subiectivism. Multe aspecte ale conviețuirii interetnice sunt și acum considerate de către unii drept tabu, dar consider că fiecare etnie trebuie să-și privească în mod critic trecutul, fără a pone gri sau arunca propria vină pe o altă etnie. Altfel, putem redeveni extrem de ușor masă de manevră pentru unul sau altul. Ceea ce s-a întâmplat în cele două războaie mondiale ale secolului trecut, dar și în primul deceniu al secolului al XX-lea spațiul ex-iugoslav, deci nu departe de Cenad, trebuie să ne fie învățură de minte. Vrem-nu vrem, ne place - nu ne place, trebuie să ne înțelegem, să ne acceptăm reciproc, să ne ajutăm în a supraviețui în ziua de astăzi. Ura e la îndemână oricui. Dar omenia, nu. Poate Cenadul a scăpat, cu excepția celor câtorva săptămâni

fost efectiv teatru de lupt? între armatele german? și sovietic?, de ororile războiului. Din păcate, nu și mulți cenzeni care-și dorm acum somnul de veci în morminte necunoscute ori cei care s-au întors acasă bolnavi sau infirmi. Cu excepția tensiunilor inerente între vâbi și sârbi, între români și vâbi, între sârbi și români etc. sau mai puțin de diferitele servicii de informații și contrainformații, românești și străine, la nivel regional, național sau internațional, notele Jandarmeriei locale nu consemnează conflicte interetnice majore. Poate fiindcă aici nicio etnie din cele patru mai numeroase nu a fost majoritară. S-a ajuns astfel, dacă vreți, la o situație cunoscută în șah drept pat. Paradoxal, dar tocmai datorită faptului că România a intrat în război de pa

Axei, sârbii din Banat și, implicit, cei din Cenad au scăpat de soarta pe care au avut-o conaționalii lor din Banatul Sârbesc, aflat sub ocupația armatelor germane. Nici germanii nu au fost după război expulzați din România precum conaționalii lor din Ungaria, Cehoslovacia, Iugoslavia. În iureșul vremurilor, nemții din România au devenit în masă fasciști și hitleriști. După câțiva ani, vina colectivă și etichetele aferente au devenit „apanajul” sârbilor din România: comuniști, titoiști. Primii cucerșii pradă pangermanismului. Ceilalți, panslavismului. Primii au fost victimele ideologiei național-socialiste și militarismului de sorginte prusacă. Ceilalți au confundat U.R.S.S.-ul cu Rusia și ortodoxia. Și fiecare a trebuit să plătească momentele de război istoric. Mai dramatic a fost însă ceea ce s-a întâmplat după război, când România a trimis în U.R.S.S. solicitarea acesteia, aproape 70.000 de germani buni de muncă, pentru reconstrucția U.R.S.S., din care o mare parte nu s-au mai întors. Iar apoi, în 1951, de Rusia, când guvernul comunist a deportat în Bărgan creștinii românilor, sârbilor, germanilor, bulgarilor etc., peste 40.000 de persoane, din zona de frontieră a Banatului cu Iugoslavia. Când s-a impus colectivizarea forțată a țării și s-a instaurat dictatura comunistă de tip stalinist. Când Ceaușescu a încercat să creeze omul nou și chiar a reușit. Nu în sensul dorit de el, de robot comunist, cu creierul perfect șlefuit. Ci unul fără pic de respect față de proprietate, față de lucrul bine făcut. Pseudoproletarul, nici țărănișii crescut în spiritul tradițional al respectului față de muncă și comunitate, nici muncitorul meseriaș din tată-n fiu. Da, nici Cenadul nu mai e ce-a fost. Și nici cenzeanul însuși. Rădăcinile nu mai auzi „**Bună ziua**”, „**Guten tag**”, „**Dobar dan**” sau „**Jó este**” Cenad nu se mai salută. Nici școala nu mai e ce-a fost. Nici părinții, nici profesorii. Nici copiii. Cenadul a (re)devenit un oraș în care nimeni nu mai cunoaște pe nimeni. Grădinile de-acasă, care aprovizionau Timișoara, Aradul, chiar și Oradea și Clujul, alături pline de morcovi, țelină și pătrunjel, de ceapă și usturoi, de cartofi și mac de pălăntie, sunt acum, dacă nu pline de iarbă, atunci cultivate cu orz, grâu, secară. Iar el, cenzeanul, lucrează la Sânnicolau Mare ori peste hotare și cumpără toate cele de la magazin. Vremurile și-au spus cuvântul. Nimic nu poate exista o vecinicie. Dar, ceea ce este cel mai important, cenzeanul de astăzi, de naștere sau de adopție, are obligația morală de a cunoaște trecutul acestor locuri. Altfel, trece prin această lume ca și cum nici n-ar fi fost. În construcția textului în sine, am preferat să evit exprimările complicate, savante, și am adoptat un stil mai simplu, nepretențios, alternând sau, de cele mai multe ori, împletind cuvintele proprii cu pasaje din textele documentelor, astfel încât să ofer un text final curgător, accesibil chiar și unui copil dornic să cunoască istoria Cenadului. Deseori am intervenit la gramatica și ortografia citatelor, fără însă a altera fondul. Nu sunt și nici nu mă pot considera istoric, ca atare nici cartea de față nu este o carte de istorie. Cel mult una de studii monografice. Doar o monografie nouă, adevărată, care să condenseze în câteva sute de pagini câteva mii de istorie a Cenadului, scrisă de un istoric de profesie, va potoli setea de istorie a cenzenilor. Sunt însă convins că volumul de față îi va oferi viitorului monograf câteva capete de așchi, câteva puncte de reper. Câteva puncte de plecare.

Dușan Baiski

Download:

- [format PDF](#) ^[2] (26 M)

- [epub](#) ^[3] (709 k)

[Imagini de la lansare](#) ^[4]

[Ecouri în mass-media](#) ^[5]

 Tags: [Studii](#) ^[6], [Cărți](#) ^[7]

Linkuri:

[1] http://www.dusanbaiski.eu/sites/default/files/images/carti/dusan_baiski_cenad_studii_monografice.jpg

[2] [http://www.dusanbaiski.eu/Carte/Dusan Baiski - Cenad - Studii monografice.pdf](http://www.dusanbaiski.eu/Carte/Dusan_Baiski_-_Cenad_-_Studii_monografice.pdf)

[3] [http://www.dusanbaiski.eu/Carte/Cenad - Studii monografice - Dusan Baiski.epub](http://www.dusanbaiski.eu/Carte/Cenad_-_Studii_monografice_-_Dusan_Baiski.epub)

[4] <http://www.dusanbaiski.eu/content/cenad-lansarea-cartii-cenad-studii-monografice-10-noiembrie-2012>

[5] <http://www.dusanbaiski.eu/content/cenad-studii-monografice-atentia-mass-media>

[6] <http://www.dusanbaiski.eu/category/categorii/studii>

[7] <http://www.dusanbaiski.eu/category/categorii/c%C4%83r%C5%A3i>